

Andrzej Tchorzewski
Zakład Teorii i Historii Wychowania
WSP Bydgoszcz

W Y C H O W A W C Z A R O L A S A M O R Z ą D U
M Ł O D Z I E Ż O W E G O W O S I E D L U
M I E S Z K A N I O W Y M

Najstarszych wzorów samorządności wieku dojrzewania można upatrywać w różnorodnych formach życia i działalności młodzieży uniwersyteckiej poczynszy od epoki średniowiecza^{1/}. W następnych wiekach samorządność w różnorodnej postaci ujawnia się w szkolnictwie średnim /dla przykładu warto wspomnieć o Szkole Rycerskiej z czasów panowania Stanisława Augusta/. Wielki i niezaprzeczalny wkład dla rozwoju idei samorządów uczniowskich wniosła Komisja Edukacji Narodowej^{2/}. Nie można również pominąć, bodaj pierwszej teorii pedagogicznej samorządu uczniowskiego ogłoszonej w "Chowannie" przez Br. Trentowskiego^{3/}.

Wiek XX, a zwłaszcza jego lata dwudzieste i trzydzieste przynoszą na skutek dokonujących się przemian społeczno-politycznych i ideologicznych nową falę przekonań, które lapidarnie można ująć w tezę głoszącą, że wychowanie człowieka społecznie wartościowego jest możliwe przy aktywnym i świadomym jego współudziale. Teza ta ma swoje szerokie odbicie na gruncie praktyki pedagogicznej na ziemiach polskich w postaci organizowania samorządów szkolnych, których dorobek i osiągnięcia nie w pełni zostały zarejestrowane przez ówczesne piśmiennictwo pedagogiczne^{4/}. Do najwybitniejszych pedagogów, wykorzystujących w swym działaniu wychowawczym samorząd młodzieży, można zaliczyć W. Dzierzbicką, J. Mirskiego, J. Korczaka, W. Przanowskiego, M. Szczawińską, R. Taubenszlaga, J. Wójcika, A. Zielenicyka i wielu innych. Wymienionym pedagogom przyświecała idea jak najlepszego przygotowania młodego pokolenia do pracy społecznej i obowiązków obywatelskich

w państwie po półtorawiekowej niewoli.

Pedagogika socjalistyczna, na kanwie której organizuje się w Polsce Ludowej cały system oświatowo-wychowawczy, kierując się zasadami materializmu dialektycznego i historycznego, dokonała analizy dotychczasowego dorobku teoretycznego i praktycznego w zakresie idei nowego wychowania i przyswoiła dla własnych poczynąń to, co okazało się najbardziej korzystne dla procesu wychowawczego^{5/}. Obecnie, jak powiada A.Kamiński, jesteśmy w fazie nowego pięknego rozwoju samorządów młodzieży - samorządów zespolonych teraz z celami społecznymi Polski Ludowej. Terenem, na którym najliczniej występują samorzady młodzieży, są szkoły wszelkiego typu - od podstawowych do wyższych^{6/}.

Olbrzymi dorobek pedagogiczny szkolnych samorządów i samorządności młodzieży, a także ustawicznie dokonujące się przeobrażenia w świadomości i kulturze pedagogicznej całego społeczeństwa pozwalają postulować poszerzenie zakresu aktywności uczniów na teren ich miejsca zamieszkania.

1. P s y c h o s p o ł e c z n e d e t e r m i n a n t y a k t y w n o ś c i m ł o d z i e ż y s z k o l n e j a ś r o d o w i s k o w y c h o w a w c z e

Specyfika procesu wychowania młodzieży szkolnej polega między innymi na tym, że wiele intencjonalnych wzajemnych oddziaływań zachodzących w ramach różnorodnych stosunków interpersonalnych opartych jest na zwiększonej aktywności społecznej charakterystycznej dla tego wieku życia człowieka. Należy zdać sobie sprawę, że autentyczna aktywność, bez której nie można mówić o samorządnym życiu wychowanków, zasadza się na jej zainteresowaniach i potrzebach, a także na obowiązkach podejmowanych przez nią samorzutnie, dobrowolnie i bezpłatnie.

S.L.Rubinsztejn uważa, że przez aktywność "będziemy rozumieli proces, za pośrednictwem którego realizuje się ten lub inny stosunek człowieka do otaczającego go świata, do innych ludzi, do zadań stawianych mu przez życie" ^{7/}. Każdy pedagog zarówno praktyk, jak i teoretyk z łatwością zauważa, że tylko i wyłącznie tam mamy do czynienia z prawdziwą samorządnością uczniowską, gdzie istnieje możliwość wyzwalaania odpowiednich procesów dynamicznej sfery psychiki wychowanków, które manifestują się gotowością do działania. Terenem dla rozwoju takich możliwości staje się osiedle mieszkaniowe.

W bliższym zrozumieniu pojęcia: a k t y w n o ś ć s p o ł e c z n a pomaga nam socjologia empiryczna, która stara się określić jego treść i zakres. Zdaniem W.Adamskiego "aktywność społeczna określa zjawiska zachodzące w trzech odrębnych płaszczyznach. W zakres uchwytnej w badaniach i obserwowalnej aktywności społecznej wchodzić mogą:

- a/ uczestniczące w niej jednostki ludzkie wraz z całą złożonością powodujących nimi psychospołecznych czynników ukierunkowujących /motywów/,
- b/ cele, do jakich dany typ aktywności zmierza, znajdują one wyraz w głoszonych i pisanych programach ideologiach oraz normach moralnych i środkach organizacyjnych i wreszcie
- c/ efekty /materialne i niematerialne/, jakimi dany typ aktywności może się wykazać /.../ Przez aktywność w szerokim sensie rozumieć będziemy łącznie występowanie trzech wydzielonych ujęć znaczeniowych ^{8/}.

Postulowana gotowość do działania, czyli aktywność społeczna wychowanków, obejmująca w sposób samorządny wszelkie dziedziny jej życia zbiorowego jest uwarunkowana różnorodnymi czynnikami psychicznymi, a także społecznymi.

Społeczeństwo, w którym - tak jak u nas - procesy uspołeczniania ogarniają coraz pełniej wszelkie dziedziny życia,

stwierdza A.Kamiński, wymaga kształtowania w młodzieży postaw i umiejętności współdziałania, wzajemnej pomocy, dobrowolnego podporządkowania się interesom zbiorowym, odpowiedzialności za zadania, za siebie i kolegów, ofiarności na rzecz zespołu, opieki starszych nad młodszymi, liczenia się z potrzebami drugich, planowania i realizacji planów, działania w zespole i przez zespół. Te postawy i umiejętności może młodzież kształtować najskuteczniej przez uczestnictwo w organizowanym przez siebie życiu zbiorowym ^{9/}.

Wydaje się więc, że wychowanie przez udział w samorządnych zespołach mających na celu rozwijanie aktywności społecznej, nie może ograniczyć się li tylko do terenu instytucji wychowania bezpośredniego, intencjonalnego, jaką jest szkoła. Przed współczesnym społeczeństwem polskim, zmierzającym coraz efektywniej do stawania się rozwiniętym społeczeństwem socjalistycznym, stają nowe zadania w zakresie wychowania dorastających pokoleń. Źródłem tych zadań są szybkie przemiany społeczno-ekonomiczne kraju mające swoje odzwierciedlenie nie tylko w dokonujących się przeobrażeniach w takich gałęziach, jak: przemysł, usługi, czy rolnictwo, ale również coraz bardziej w środowisku zamieszkania człowieka. Pod tym względem na uwagę zasługuje miasto, które musimy traktować jako specyficzne środowisko wychowawcze ^{10/}. Wielkie miasto, w przeciwieństwie do miasta małego lub wsi, to wielkość grup i kręgów społecznych, to środowisko, w którym człowiek jest poddany różnorodnym bodźcom stałym i ustawicznie zmieniającym się, to zróżnicowana zabudowa, architektura budynków, to środowisko, w którym czas jest ściśle podzielony, a temu podziałowi towarzyszy stały pośpiech. K.Przećłowski powiada, że "miasto to środowisko, w którym dzieje się stale coś nowego, w którym stale do czegoś lub do kogoś nowego trzeba się przystosowywać" ^{11/}. Możliwość przy-

stosowania się jest ograniczona przez fakt, iż miasto - jak twierdzi P. Rybicki stanowi nie jedno, a wielość środowisk społecznych^{12/}, zatem charakteryzuje się ono wielością różnorodnych środowisk wychowawczych.

W tej to mozaice środowisk funkcjonuje szereg instytucji wychowania, które można by za socjologią wychowania ująć w sposób następujący:

- instytucje wychowania naturalnego: rodzina, grupa rówieśnicza,
- instytucje wychowania intencjonalnego: szkoła, organizacje młodzieżowe, placówki opieki i wychowania pozaszkolnego,
- instytucje wychowania pośredniego: film, telewizja, radio, wydawnictwa, zakłady pracy, turystyka, stowarzyszenia wyższej użyteczności, spółdzielczość mieszkaniowa i inne.

Wymienione instytucje wpływają w dużym stopniu na kształtowanie się postaw, zainteresowań, światopoglądu, na sposób wiedzy dorastających. Umiejętna, a zarazem pożądana z wychowawczego punktu widzenia synchronizacja oddziaływań różnorodnych instytucji może być powodem do wyzwania aktywności samorządowej młodzieży. Idzie bowiem o to, aby młodzież współuczestniczyła w tych wielorakich oddziaływaniach, aby poprzez to współuczestnictwo wyrażane autentyczną gotowością do działania przekształcała się z przedmiotu w podmiot wychowania. Nie sposób już dzisiaj, a zwłaszcza w dużych ośrodkach wielkomiejskich, procesu aktywizacji młodzieży, opartego na jej żywych i ciągle zmieniających się zainteresowaniach i potrzebach oraz gotowości do dobrowolnie podejmowanych obowiązków, ograniczyć do jednej z instytucji wychowania intencjonalnego, jaką jest szkoła.

Pedagogiczna zasada **s a m o r z ą d n o ś c i**, której istota oparta jest na świadomym i samodzielnym kierowaniu własnym postępowaniem, powinna stać się wytyczną dla organizatorów procesów wychowawczych nie tylko w środowisku wychowawczym szkoły,

ale również i w miejscu zamieszkania dziewcząt i chłopców. Pożądana aktywność wychowawcza młodzieży, wyrażająca się w różnych formach działalności samorządowej w środowisku zamieszkania, pozwoli jej na kształtowanie własnych postaw do otaczającego ją świata, do zadań stawianych im przez środowisko zgodnych z obowiązującymi normami społeczno - moralnymi.

Najbliższym środowiskiem wychowawczym dzieci i młodzieży powinno stać się wielkomiejskie osiedle mieszkaniowe wraz z całą złożoną swoją infrastrukturą. Nie wchodząc w analizę bogatej literatury traktującej o różnorodnych problemach osiedla mieszkaniowego, a dotyczącej między innymi zagadnień urbanistycznych, architektonicznych, ekonomicznych, socjologicznych, czy też pedagogicznych ^{13/}, należy stwierdzić, że socjalistyczne osiedle mieszkaniowe powinno stawać się osiedlem egalitarnym oraz środowiskiem wychowawczym, bowiem wychowanie współczesnego człowieka - jak twierdzi K.Przećławski - przebiega pomiędzy dwoma biegunami: miejscem zamieszkania i światem poznawanym przez ruchliwość przestrzenną ^{14/}.

2. D z i a ł a l n o ś ć s a m o r z ą d o w a m ł o d z i e - ż y s z k o l n e j w o s i e d l u m i e s z k a - n i o w y m

Wielką rolę w przekształcaniu osiedla mieszkaniowego w zintegrowane środowisko wychowawcze ma do spełnienia szkoła. Zadania w tym zakresie może ona realizować, zdaniem E.Trempały, trzema metodami ^{15/}. "... Pierwsza polega na tym, że szkoła jest głównym organizatorem zajęć dla dzieci i młodzieży swego rejonu, druga - że szkoła działa poza obszarem szkoły wszędzie tam, gdzie przebywa dziecko po lekcjach, trzecia wreszcie metoda polega na organizowaniu działalności wychowawczej zarówno na obsza-

rze szkoły, jak i w całym jej rejonie" ^{16/}. Wydaje się, że autor mówiąc o metodach miał również na myśli etapy integrowania działalności wychowawczej szkoły z siłami społeczno-wychowawczymi tkwiącymi w rejonie szkoły przy świadomym traktowaniu jej jako głównego ośrodka wychowania w środowisku. Innymi słowy, rozszerzona działalność środowiskowa szkoły osiedlowej może mieć charakter optymalny jedynie wówczas, gdy najpierw na terenie szkoły będą dobrze realizowane wszystkie zadania wynikające z jej funkcji, a mianowicie: dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej.

Podobnie rzecz się ma z samorządnością młodzieżową. Najpierw należy zdać sobie sprawę z faktu, że "samorząd obejmuje nie tylko aktyw młodzieży, lecz całą młodzieżową społeczność" ^{17/}. Jeśli na terenie szkoły środowiskowej przez samorząd rozumie się niewielką grupkę aktywistów szkolnych, pełniących takie czy inne funkcje, wówczas nie ma mowy o tym, aby prawidłowo działał samorząd młodzieżowy w osiedlu mieszkaniowym. Jedynie głębokie przeświadczenie każdego ucznia o przynależności do samorządnego zespołu klasowego lub szkolnego, obejmującego całą społeczność uczniowską, zapewni nam transfer tego zjawiska w miejscu ich zamieszkania. Świadomość tę powodują wcześniej już wspomniane zainteresowania, potrzeby oraz podjęte dobrowolnie obowiązki uczniów. Szeroki wachlarz zainteresowań i potrzeb społecznych młodzieży nie zawsze jest w stanie zaspokoić jednostka lekcyjna, stąd zachodzi konieczność odwoływania się do różnorodnych form aktywności pozalekcyjnej i pozaszkolnej młodzieży. Sposoby zaspokajania stale zmieniających się zainteresowań i potrzeb muszą być zagwarantowane poczuciem odpowiedzialności przez uczniów, która staje się wskaźnikiem ich dojrzałości społecznej na określonym etapie rozwoju psychofizycznego.

Środowisko zamieszkania młodzieży, podobnie jak szkoła, ma

przygotować dorastające jednostki do przyszłego życia. Przygotowanie to polega nie na pouczeniu czy moralizowaniu, lecz na powierzeniu młodzieży właściwych zadań poprzez realizację których rozwijać może ona swoje zainteresowania, zaspokajając potrzeby psychospołeczne, uczyć się odpowiedzialności.

Autentyczna samorządność młodzieży pozwala jej na pracę w zespołach, zatem stwarza korzystne warunki do rozwijania wychowania moralno-społecznego, pożytecznego gospodarowania czasem wolnym, wdraża do współuczestnictwa w życiu zbiorowości szkolnej oraz osiedlowej. Niewątpliwie, zarówno na terenie szkoły, jak i w środowisku zamieszkania młodzieży potrzebny jest opiekun, który by czuwał nad wychowawczym sensem samodzielnych poczynań uczniów. Dlatego też do momentu dopracowania się przez młodzież rozwiniętych form samorządności, które świadczyć będą o umiejętnym regulowaniu jej stosunków między dorosłymi mieszkańcami osiedla, opiekę nad działalnością samorządową powinna sprawować szkoła środowiskowa. Jej liczne kontakty z komitetami blokowymi i komitetem osiedlowym powinny, przy współudziale samej młodzieży, dopomóc w określeniu najbardziej wartościowych celów i zadań społeczno-wychowawczych stawianych przed samą młodzieżą. Osiedlowy samorząd młodzieży powinien być przedłużeniem działalności samorządu szkolnego. Wówczas możemy dopiero mówić o wychowaniu zintegrowanym w rejonie szkoły.

Tak jak w szkole samorząd czerpie dla swej aktywności wiele treści z jej codziennego życia, tak na terenie osiedla treści te winny być wzbogacone przez siły społeczno-wychowawcze tkwiące w środowisku zamieszkania młodzieży. Znajomość przez szkoły oraz osiedlowe siły społeczno-wychowawcze dążeń i aspiracji młodzieży może przyczynić się do opracowania takiego wspólnego programu wychowawczego, który realizowany wspólnie z młodzieżą spowoduje rozwijanie u niej aktywności samowychowawczej.

3. Samorządność młodzieży w realizacji zadań wychowawczych osiedla mieszkaniowego

Analiza wielu planów pracy dydaktyczno-wychowawczej szkoły oraz samorządu szkolnego pozwala wnioskować, iż wiele jeszcze szkół nie widzi potrzeby przedłużenia i kierowania procesem wychowawczym w środowisku zamieszkania ucznia. Nie zadowala nas w tym przypadku sporadycznie organizowana przez szkołę pedagogizacja rodziców. Proces wychowania charakteryzuje się m.in. ciągłością, dynamicznością i długotrwałością^{18/}. Stąd zachodzi potrzeba ogarniania młodzieży oddziaływaniem wychowawczym nie tylko w szkole, ale i w miejscu jej zamieszkania. Jest to możliwe, gdy szkoła środowiskowa wraz z wieloma instytucjami pośredniego oddziaływania wychowawczego, funkcjonującymi w osiedlu mieszkaniowym, będzie umiejętnie wyzwała aktywność samorządową młodzieży przez włączanie jej do realizacji właściwych zadań wychowawczych. Zadania te można ująć przykładowo w dwie grupy. Pierwszą z nich jest przygotowanie do zaangażowanego uczestnictwa w życie społeczne najbliższego środowiska. Jeśli szkoła, do której uczęszcza uczeń, poprzez działalność samorządową młodzieży wyzwoliła u większości potrzebę uczestnictwa w życiu zbiorowości uczniowskiej, to wówczas łatwiej tę potrzebę przenieść na teren miejsca zamieszkania młodzieży. Potrzeba ta wyraża się we właściwym stosunku do innych osób, udziałem jednostek w życiu zbiorowym oraz innymi powiązaniem społecznymi. Przeciwdziała ona kształtowaniu się konsumpcyjnej postawy wobec życia. Głównym elementem zaangażowania jednostek jest, w naszym przypadku, praca dla innych. Zakres jej i formy są bardzo różne, młodzież i dzieci podejmują ją chętnie - lub nie w zależności od stopnia ich przygotowania społeczno-moralnego w szkole i domu

rodzinnym. Można by przytoczyć kilka przykładów:

- podejmowanie przez uczniów względnie stałej opieki nad młodszymi dziećmi w drodze do szkoły i ze szkoły do domu /inspiracja samorządu klasowego lub szkolnego/,
- opieka nad ludźmi starymi, niedołączonymi, wyrażająca się w dokonywaniu dla nich bieżących zakupów, pomoc w utrzymaniu ładu i porządku w ich mieszkaniach /inspiracja samorządu klasowego lub szkolnego/,
- pomoc w należyтым utrzymaniu urządzeń i terenów rekreacyjnych dla dzieci i dorosłych na terenie komitetu blokowego czy osiedla /wspólna inicjatywa samorządu szkolnego i spółdzielni mieszkaniowej/,
- podejmowanie przez młodzież prac porządkowych na terenie i w obejściu bloku mieszkalnego - zwłaszcza u progu wiosny i z końcem jesieni /inspiracja samorządu mieszkańców/.

Wymienione przykłady działalności nie powinny być narzucone, a jedynie mogą być inspirowane przez szkołę lub środowiskowe siły społeczno-wychowawcze. Z pedagogicznego punktu widzenia należałoby te i podobne działania wiązać z wychowawczą pracą szkoły środowiskowej. Wiele innych form aktywności młodzieżowej społeczności osiedlowej można wyzwalać za pośrednictwem wspólnych spotkań mieszkańców komitetu blokowego czy osiedlowego, odbywanych wraz z dziećmi i młodzieżą zamieszkującą na terenie danego komitetu. W ramach cyklicznych zebrań kształtować się będzie samorządność młodzieży, której miernikiem stanie się swoista forma regulująca stosunki pomiędzy dorosłymi a młodzieżą poprzez wyznaczenie i dobrowolne przyjęcie przez nią konkretnych zadań do realizacji, udzielanie jej odpowiednich kompetencji i wdrażanie do odpowiedzialności.

Przygotowanie do wartościowego spędzania czasu wolnego to drugie zadanie, jakie należy stawiać przed samorządem młodzieżowym

w osiedlu. Obowiązkiem szkoły jest wdrożenie młodzieży do umiejętności organizowania czasu wolnego, jednakże praktycznie zadanie to realizowane jest w środowisku zamieszkania ucznia. Szereg badań socjologicznych i pedagogicznych informuje nas o tym, że typową formą spędzania czasu wolnego młodzieży jest aktywność ruchowa, tak zresztą bardzo potrzebna w okresie dorastania i dojrzewania biofizycznego. Ponadto młodzież chętnie bierze czynny udział w różnorodnych kołach zainteresowań niekoniecznie mających charakter trwałe. Odpowiednio rozbudowana samorządność młodzieży szkolnej w środowisku zamieszkania winna dać jej "... sposobność umiejętnego samodzielnego organizowania się zespołowego do dobrej rozrywki i rozwijania zajęć amatorskich" ^{19/}. Stąd można by w samorządowej działalności młodzieży osiedlowej upatrywać, a zarazem inicjować m.in. formy spędzania czasu wolnego poprzez:

- tworzenie podwórkowych zespołów dziecięcych i młodzieżowych w celu przeprowadzania różnych gier i zabaw /inspiracja komitetu blokowego, pobliskiego klubu sportowego, działaczy sportowych zamieszkujących na terenie osiedla/,
- organizowanie wycieczek pieszych po mieście, do lasu /inspiracja LOP, PTTK/,
- wspólne wycieczki rowerowe za miasto, poprzedzone zdobyciem karty rowerowej /inspiracja przedstawicieli MO, LOK/,
- utworzenie koła majsterkowiczów przy świetlicy bądź klubie spółdzielni mieszkaniowej /inspiracja Zarządu Spółdzielni Mieszkaniowej/,
- powołanie koła miłośników czytelnictwa /inspiracja osiedlowego punktu Miejskiej Biblioteki Publicznej/,
- tworzenie amatorskich zespołów artystycznych /inspiracja Zarządu Sp-ni Mieszkaniowej/.

W zależności od możliwości osiedla i potrzeb oraz zaintere-

sowań młodzieży można w trakcie roku powoływać szereg różnych zespołów koleżeńskich, które skupiać będą w czasie wolnym uczniów w miejscu ich zamieszkania. W przypadku, gdy zespół po pewnym czasie nie przejawia większej aktywności, należy go przeobrazić zgodnie z treściami potencjalnej gotowości do nowego działania. Efektem pracy różnorodnych zespołów młodzieżowych nie muszą być ich wielkie osiągnięcia potwierdzane dyplomami czy nagrodami, są nimi przede wszystkim dowody prawidłowego, a zarazem samorządowego organizowania się młodzieży w celu pożytecznego spędzania własnego czasu wolnego. Przez pożytecznie spędzony czas wolny w miejscu zamieszkania młodzieży rozumiem społecznie pożądane formy zachowania się jednostek, korzystnie wpływające na dalszy jej rozwój psychofizyczny, umożliwiające im prawidłowe przeżycie i osiągnięcie własnych celów przy harmonijnym osiągnięciu indywidualnych celów każdego członka danego zespołu.

Zasygnalizowane i z konieczności w sposób skrótowy omówione dwie grupy zadań wychowawczych młodzieżowych samorządów osiedlowych oparte są na zainteresowaniach i potrzebach dorastającej części mieszkańców wielkomiejskiej jednostki terytorialnej. Wymieniając przykładowo szczegółowe zadania, sugerowałem, gdzie winno tkwić źródło inspiracji mające na celu wywołanie pożądanej aktywności młodzieży. Nie znaczy to, że środowiskowe siły społeczno-wychowawcze mają stać się, poza inspiracją, organizatorem tych i wielu innych zadań. Gdyby tak było, świadomie odeszlibyśmy od pedagogicznej zasady samorządności. Inspirowanie młodzieży do samorządnego działania oznacza podsuwanie myśli, dyskretne namawianie do działania w odpowiednim kierunku, zachęcanie do czynu, w oparciu na zainteresowaniach i potrzebach młodzieży. Do niej zaś należy wysuwanie szczegółowej koncepcji i programu aktywnego działania. Ponadto samorządność młodzieżowa oparta jest na autentycznej realizacji i eksploatacji nakreślo-

nych celów i programów działania. Zadaniem środowiskowych sił społeczno-wychowawczych jest uruchamianie mechanizmów ułatwiających i umożliwiających wyzwalanie się aktywności wychowawczej i samowychowawczej młodzieży.

4. R o l a s z k o ł y ś r o d o w i s k o w e j i k o m i t e t ó w o s i e d l o w y c h w r o z - w i j a n i u s a m o r z ą d n o ś c i m ł o d z i e ż y

Szkoła jako instytucja bezpośredniego oddziaływania wychowawczego oraz komitety blokowe i osiedlowe stanowiące specyficzną instytucję pośredniego oddziaływania wychowawczego, w świetle najnowszych badań stanowią specyficzne środowisko, w którym winien być organizowany szeroki front procesu wychowawczego.

"Wszelkie scalanie całokształtu procesów wychowawczych w szkole i w rejonie szkolnym w celu organizowania szerokiego środowiska wychowawczego będziemy nazywali - w y c h o w a n i e m z i n -
t e g r o w a n y m"^{20/}. Idea wychowania zintegrowanego musi przyświecać wieloaspektowo rozumianej samorządności młodzieżowej. Pierwszoplanowym zadaniem szkoły jest określenie wszystkich kierunków działania samorządu uczniowskiego, które mogą mieć swoje odzwierciedlenie w miejscu zamieszkania ucznia. Ustalenie celów i treści aktywności młodzieży uczącej się pozwoli osiedlowym radom wychowawczym na wskazanie środowiskowych sił społeczno-wychowawczych tkwiących w osiedlu, a które mogłyby partycypować w tworzenie jednolitego frontu wychowawczego. Wówczas dopiero szkoła środowiskowa wspólnie z komitetem osiedlowym mieszkańców może przystąpić do określenia szczegółowych zadań wychowawczych w zakresie rozwijania samorządności młodzieży. Dla wyznaczenia bliższych zadań mających na celu rozwijanie aktywności samorządowej młodzieży na terenie osiedla należy powołać zespół ekspertów, który podporządkuje poszczególnym kierunkom aktywność-

ci młodzieży właściwych inspiratorów. W skład doraźnie powołanego zespołu mogliby wejść: opiekun samorządu szkolnego jako przedstawiciel szkoły, a ponadto reprezentanci komitetu rodzicielskiego, opiekuńczego i ZHP, zaś ze strony osiedlowej rady społeczno-wychowawczej przedstawiciele spółdzielni mieszkaniowej, zakładów pracy działających na terenie osiedla oraz wielu innych instytucji wyższej użyteczności.

Konfrontacja ewentualnych kierunków działania samorządności młodzieżowej z możliwością pozyskiwania środowiskowych sił społeczno-wychowawczych pozwoli na wyznaczenie obszarów aktywności dziecięco-młodzieżowej w miejscu jej zamieszkania, która dotąd nie zawsze zostaje odpowiednio i właściwie wykorzystana ^{21/}.

-
- 1/ A.Kamiński, Prehistoria polskich związków młodzieży, Warszawa 1959.
 - 2/ tenże, Samorząd młodzieży jako metoda wychowawcza, Warszawa 1973.
 - 3/ B.Trentowski, Chowanna, czyli system pedagogiki narodowej, Poznań 1842.
 - 4/ J.Sobczak, Nowatorstwo w pracy opiekuńczo-wychowawczej szkoły polskiej okresu międzywojennego, W: Prace Wydziału Nauk Humanistycznych BTN, Seria A, 1974 r., nr 15.
 - 5/ B.Suchodolski, O pedagogikę na miarę naszych czasów, Warszawa 1958 r., s. 601-607.
 - 6/ A.Kamiński, Samorząd młodzieży ... , op. cit. s. 17.
 - 7/ S.L.Rubinsztein, Byt i świadomość, Warszawa 1961, s. 346.
 - 8/ W.Adamski, Determinanty aktywności społecznej, Warszawa 1972, s. 11 i 12.
 - 9/ A.Kamiński, Samorząd młodzieży ..., op. cit. s. 41.
 - 10/ K.Przeclawski, Instytucje wychowania w wielkim mieście, Warszawa 1971, s. 24 i nast.
 - 11/ tamże, s. 25.

- 12/ P.Rybicki, Problematyka środowiska miejskiego, W: Przegląd Socjologiczny, t. XIV
- 13/ Zagadnieniami tymi zajmowali się: B.Brukalska, I.Chmielewska, M.Jastrząb, A.Kamiński, W.Kasperski, T.Lewandowski, R.Mitaszko, M.Piotrowski
- 14/ K.Przećławski, Instytucje wychowania ... op. cit. s. 40
- 15/ E.Trempała, Wychowanie zintegrowane w środowisku szkoły, Warszawa 1976, s. 124
- 16/ tamże, s. 124
- 17/ A.Kamiński, Samorząd młodzieży ... op. cit. s. 32
- 18/ por.: R.Miller, Proces wychowania i jego wyniki, Warszawa 1965
- 19/ A.Kamiński, Samorząd młodzieży ... , op. cit. s. 48
- 20/ E.Trempała, Wychowanie zintegrowane ..., op. cit. s. 9
- 21/ W przedstawionym artykule pominąłem rolę innych szkół, jak np.: średnich, zawodowych we współtworzeniu osiedlowego samorządu młodzieżowego, gdyż szło mi głównie o ukazanie zależności pomiędzy tzw. szkołą środowiskową a miejscem zamieszkania jej uczniów w wyzwaniu aktywności wychowawczej. Należy pamiętać o tym, że młodzież w wieku lat 15-19 częściej kontaktuje się z instytucjami całej aglomeracji miejskiej.